

Poslovanje i ljudska prava

Sadržaj omogućio

Češka

Češka

1. Koju vrstu sudske zaštite mogu dobiti u vašoj zemlji kao žrtva povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Uključuje li ta zaštita naknadu?

Žrtvama povreda ljudskih prava koje je počinilo poduzeće zaštita se dodjeljuje na razini redovnih sudova.

Osobe čija su prava povrijeđena zaštitu mogu tražiti u parničnom ili kaznenom postupku pred redovnim sudovima, a nakon toga prema potrebi i pred Ustavnim sudom.

U slučaju povreda građanskopravne prirode obično se može podnijeti tužba radi ispunjenja obveze, kojom tužitelj može tražiti izvršenje bilo koje zakonske obveze. Tužitelj obično može zahtijevati da tuženik nešto dâ tužitelju, da tuženik nešto učini, da tuženik prestane obavljati nezakonite radnje ili se suzdrži od takvih radnji ili da tuženik dopusti određene radnje. Tužitelj može tražiti i ispunjenje obveze naknade imovinske ili neimovinske štete uzrokovane krivnjom tuženika.

Ako je do povrede prava došlo radnjom koja ima obilježja kaznenog djela, kaznena prijava može se podnijeti bilo kojem policijskom tijelu, uredu javnog tužitelja ili usmeno sudu. Na temelju kaznene prijave javni tužitelj može pokrenuti postupak pred sudom, koji potom odlučuje o krivnji i kazni. Sud je neovisan u donošenju odluka te ga obvezuju samo zakoni.

Ako je žrtvi kao posljedica kaznenog djela narušeno zdravlje ili nanesena imovinska ili neimovinska šteta, ili je počinitelj kaznenim djelom stekao imovinsku korist na štetu žrtve, žrtva može od suda zatražiti da u osuđujućoj presudi tuženiku odredi obvezu isplate financijske naknade za imovinsku ili neimovinsku štetu koju je žrtva pretrpjela zbog kaznenog djela (što se naziva adhezijskim postupkom) [1]. Žrtva to mora učiniti prije iznošenja dokaza tijekom suđenja ili najkasnije na prvoj raspravi o sporazumu o krivnji i kazni ako je takav sporazum postignut.

Žrtva povrede ljudskih prava („oštećena stranka”) nema pravo žalbe protiv presude suda na osnovi toga da je izreka presude (tj. sama odluka) netočna. Međutim, žrtva može podnijeti žalbu protiv odluke suda o isplati financijske naknade za imovinsku ili neimovinsku štetu ili odluke o predaji nezakonito stečene imovinske koristi na osnovi toga da je ta odluka netočna, ako je žrtva iznijela takav zahtjev.

2. Postoje li posebna pravila za teške povrede ljudskih prava? Primjenjuju li se ta pravila na kaznena djela protiv okoliša ili ozbiljno izrabljivanje radne snage?

Slučajevi teške povrede ljudskih prava smatraju se kaznenim djelima u skladu s Kaznenim zakonikom. Pri određivanju kazne sud, osim situacije počinitelja i interesa žrtve zaštićenih zakonom, uzima u obzir vrstu i težinu kaznenih djela. Općenito govoreći, Kaznenim zakonikom propisane su strože kazne za određena kaznena djela koja su u njemu klasificirana i koja imaju veću težinu za društvo. Takva težina može proizlaziti iz prilično velike opasnosti ili štete za žrtvu kaznenog djela, načina počinjenja kaznenog djela ili posebnog motiva. To može uključivati počinjenje kaznenog djela s namjerom ili iz svjesnog nehaja, ponavljanje kaznenog djela, dobivanje znatne ili velike koristi počinjenjem kaznenog djela ili uzrokovanje teške tjelesne ozljede ili smrti.

Kazneni zakonik sadrži posebnu glavu o kaznenim djelima protiv okoliša. Osim osnovnih činjenica koje čine ta kaznena djela, u Kaznenom zakoniku utvrđene su i određene kvalificirane okolnosti koje odražavaju veću težinu kaznenih djela za društvo te se propisuju strože kazne za njih. Kazne mogu uključivati čak i zatvorsku kaznu u slučaju fizičkih osoba te prestanak poslovanja subjekta u slučaju pravnih osoba.

To se *mutatis mutandis* primjenjuje i na izrabljivanje radne snage. U Kaznenom zakoniku ne navodi se pojam „izrabljivanje radne snage”, ali ropstvo i služenje [2], prisilni rad i drugi oblici iskorištavanja [3], koji se smatraju kaznenim djelom trgovine ljudima, mogu se obuhvatiti tim pojmom. To može podrazumijevati i posebno izrabljujuće radne uvjete [4], koji su jedno od temeljnih obilježja činjenica koje čine kazneno djelo nezakonitog zapošljavanja stranih državljana. Za ta su kaznena djela utvrđene i određene kvalificirane okolnosti, čije postojanje u predmetu može biti temelj za strože kazne.

3. Žrtva sam povrede ljudskih prava zbog aktivnosti europske transnacionalne korporacije koja je počinjena izvan Europske unije. Imam li pristup sudovima u vašoj zemlji ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Koji su uvjeti za traženje pravne zaštite zbog povrede mojih prava? Gdje mogu pronaći više informacija?

Općenito vrijedi odgovor na pitanje br. 1. Češka tijela imaju primarnu nadležnost za rješavanje slučajeva koji su se dogodili u Češkoj, osim ako pravom EU-a ili međunarodnim sporazumima nije utvrđeno drukčije.

4. Mogu li pučki pravobranitelji, tijela za ravnopravnost ili nacionalne institucije za ljudska prava pružiti potporu žrtvama povreda ljudskih prava koje su počinile europske transnacionalne korporacije izvan Europske unije? Mogu li ta tijela istražiti moj predmet ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Postoje li u vašoj zemlji druge javne službe (kao što je inspektorat rada ili inspektorat za zaštitu okoliša) koje mogu istražiti moj predmet? Gdje mogu pronaći informacije o svojim pravima?

Pučki pravobranitelj ima određene ovlasti na temelju kojih može pružiti potporu i zaštitu žrtvama povreda ljudskih prava koje su počinila poduzeća. To posebno uključuje pružanje pomoći građanima EU-a, istraživanje pritužbi na rad tijela državne uprave te suradnju sa žrtvama diskriminacije i njihovo usmjeravanje. Kad je riječ o pružanju pomoći građanima EU-a, svi građani EU-a mogu pučkom pravobranitelju podnijeti zahtjev za pomoć u pitanjima koja se odnose na njihova prava kao zaposlenika i građana EU-a. Pučki pravobranitelj u okviru te aktivnosti informira građane EU-a o njihovim pravima, o tijelima kojima bi se trebali obratiti te o koracima koje mogu poduzeti. Osim toga, pučki pravobranitelj pruža smjernice u slučajevima sumnje na diskriminaciju na temelju državljanstva te u slučajevima podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka zbog diskriminacije. Pučki pravobranitelj može komunicirati s tijelima koja imaju sličnu ulogu u drugim državama članicama EU-a. Osim pučkom pravobranitelju, žrtve povreda ljudskih prava koje su počinila poduzeća mogu se obratiti i češkom centru SOLVIT. Centar SOLVIT istražuje pritužbe u slučajevima u kojima javno tijelo neke države članice EU-a ne postupa u skladu s europskim pravom i nanosi štetu pravima osoba (građana i poduzeća).

Pučki pravobranitelj istražuje i pritužbe protiv tijela državne uprave koja su nadležna za nadzor izvršavanja obveza subjekata u privatnom vlasništvu (obično su to inspeksijska i nadzorna tijela). Međutim, pučki pravobranitelj ne može istraživati same aktivnosti tih subjekata u privatnom vlasništvu. Jednako je važno istaknuti da je pučki pravobranitelj ovlašten djelovati kao nacionalno tijelo za jednako postupanje i zaštitu od diskriminacije. U tom pogledu pučki pravobranitelj surađuje sa žrtvama diskriminacije i usmjerava ih.

Češka ima i nacionalne nadzorne institucije u svakom sektoru državne uprave. Te institucije u pravilu prihvaćaju prijedloge i pritužbe građana. Ako tijekom provjere utvrde da je povrijeđen propis, mogu odrediti obvezu ispravljanja te situacije, a u slučaju ozbiljnije povrede mogu naložiti plaćanje novčane kazne. Neke su od tih institucija Češko inspeksijsko tijelo za trgovinu (*Česká obchodní inspekce*), nadležno za pružanje robe i usluga, Češko inspeksijsko tijelo za poljoprivredu i hranu (*Státní zemědělská a potravinářská inspekce*) i Državna

veterinarska uprava (*Státní veterinární správa*) za prehrambene proizvode te regionalni centri javnog zdravstva za kozmetičke proizvode i predmete koji dolaze u dodir s hranom. Nadalje, kad je riječ o radnim odnosima, to su Državni ured inspektorata rada (*Státní úřad inspekce práce*) i regionalni uredi inspektorata rada. Kad je riječ o okolišu, može se obratiti Češkom inspekcijском tijelu za okoliš (*Česká inspekce životního prostředí*). Mjesna nadležnost tih institucija obično je ograničena na Češku.

5. Određuje li vaša zemlja europskim transnacionalnim korporacijama obvezu uvođenja mehanizama za podnošenje pritužbi ili usluga mirenja za povrede koje su posljedica njihovih poslovnih aktivnosti? Primjenjuju li se te obveze i na povrede počinjene izvan Europske unije? Tko je nadležan za praćenje tih aktivnosti u vašoj zemlji? Postoje li javna izvješća s informacijama o funkcioniranju sustava?

U češkom pravu europskim transnacionalnim korporacijama nije određena obveza uvođenja mehanizama za podnošenje pritužbi ili usluga mirenja za povrede koje su posljedica poslovnih aktivnosti niti obveza praćenja tih aktivnosti. Stoga je češka vlada poduzećima preporučila da razmotre primjenu vlastitih internih mehanizama dužne pažnje za utvrđivanje i otklanjanje rizika od povrede ljudskih prava. [5]. Sudjelovanje skupina dionika – zaposlenika i pripadnika javnosti s izravnim interesom – trebalo bi biti obavezan dio takvih mehanizama. Međutim, ta vladina preporuka nije zakonski obvezujuća.

6. Imam li posebna prava ako sam ranjiva žrtva koja traži zaštitu zbog povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Imam li pristup pravnoj pomoći i pod kojim uvjetima? Koje će troškove pravna pomoć pokriti? Imam li pristup pravnoj pomoći pod istim uvjetima ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u?

Ako osoba traži zaštitu svojih prava kao stranka u parničnom postupku, može sudu podnijeti zahtjev za imenovanje pravnog zastupnika. Sud imenuje pravnog zastupnika ako stranka ispunjava uvjete za izuzeće od plaćanja sudskih pristojbi i imenovanje zastupnika nužno je za zaštitu interesa stranke. Pritom sud imenuje odvjetnika samo ako je to potrebno za zaštitu interesa stranke (posebno u složenijim postupcima) ili u slučaju imenovanja zastupnika u postupku u kojem stranku mora zastupati odvjetnik (javni bilježnik).

U kaznenim postupcima žrtvama kaznenih djela pruža se stručna pomoć koja uključuje psihološko savjetovanje, savjete o socijalnim pitanjima, pravnu pomoć, pružanje pravnih informacija i programe oporavka. Žrtva ima i pravo na pristup informacijama o predmetu u kojem je bila žrtva kaznenog djela. Kad je riječ o pravnoj pomoći, to uključuje, među ostalim, zastupanje u postupku pred sudovima i drugim tijelima, pružanje pravnih savjeta, sastavljanje dokumenata i pripremu pravnih analiza.

Žrtva koja je pretrpjela tešku tjelesnu ozljedu uzrokovanu namjernim kaznenim djelom i nadživjeli član obitelji žrtve čija je smrt uzrokovana kaznenim djelom mogu podnijeti zahtjev za pravnu pomoć koja se pruža bez naknade ili uz smanjenu naknadu. Sud odobrava pravnu pomoć koja se pruža bez naknade ili uz smanjenu naknadu ako žrtva / nadživjeli član obitelji dokaže da ne raspolaže dovoljnim sredstvima za plaćanje troškova imenovanja odvjetnika. Sud donosi istu odluku i u slučaju u kojem žrtva / nadživjeli član obitelji traži naknadu štete i očigledno postoji potreba za odvjetničkim zastupanjem. Osim u prethodno navedenim slučajevima, besplatna pravna pomoć pruža se, na temelju zahtjeva, posebno ranjivim žrtvama koje uključuju djecu, vrlo stare osobe i osobe s invaliditetom te žrtve kaznenih djela utvrđenih zakonom, među ostalim žrtve trgovine ljudima. Prethodno navedene osobe općenito imaju pravo na besplatnu stručnu pomoć te imaju dodatna posebna prava kao što su pravo na to da ne dolaze u kontakt s počiniteljem i pravo na zaštitu tijekom ispitivanja ili prijave.

Osobe koje su u sporu s fizičkom osobom koja živi izvan Češke ili pravnom osobom koja ima sjedište izvan Češke, a koje ne raspolažu dovoljnim sredstvima za plaćanje troškova sudskog postupka, mogu podnijeti zahtjev za pravnu pomoć u prekograničnim sporovima u skladu s [Direktivom](#) o pravnoj pomoći u prekograničnim sporovima. Takva pravna pomoć obuhvaća savjetovanje prije pokretanja postupka radi postizanja izvansudske

negodbe, pravnu pomoć za pokretanje postupka pred sudom te zastupanje pred sudom i pomoć u podmirivanju troškova postupka ili oslobođenje od njihova plaćanja.

Osobe koje nisu građani EU-a i ne žive u EU-u, a žrtve su povreda ljudskih prava koje su pretrpjele u okviru poslovanja u Češkoj imaju pristup pravnoj pomoći pod istim uvjetima kao građani Češke.

[1] Članak 43. stavak 3. Zakona br. 141/1961 o kaznenom postupku (Zakonik o kaznenom postupku)

[2] Članak 168. stavak 1. i članak 168. stavak 2. točka (d) Kaznenog zakonika (trgovina ljudima)

[3] Članak 168. stavak 1. i članak 168. stavak 2. točka (e) Kaznenog zakonika (trgovina ljudima)

[4] Članak 342. stavak 1. Kaznenog zakonika (nezakonito zapošljavanje stranih državljana)

[5] Nacionalni akcijski plan za poduzeća i ljudska prava za razdoblje 2017. – 2022. (*Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022*), str. 30.

■ Posljednji put ažurirano: 28/07/2020

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća država članica. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska komisija ne preuzima nikakvu odgovornost za informacije ili podatke sadržane ili navedene u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.